

بررسی رابطه طرحواره های ناسازگار اولیه مادران با اضطراب فرزندان

بہناز یو ر عبد اللہ^۱

^۱ گروه روانشناسی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

behnazp65@yahoo.com

چکیدہ

تحقیق حاضر با هدف بررسی رابطه طحواره های ناسازگار اولیه با اضطراب فرزندان در دانش آموزان ابتدایی شهر تهران انجام شد. جامعه آماری تحقیق شامل دانش آموزان مقطع ابتدایی شهر تهران و مادران آنان بود که تعداد حجم نمونه ۳۱۰ نفر به روش نمونه گیری در دسترس انتخاب شد و مادران به پرسشنامه طحواره های ناسازگار اولیه یانگ و براون و فرزندان آنان به پرسشنامه اضطراب اسپنس و همکاران پاسخ دادند. برای تجزیه و تحلیل داده ها از روش رگرسیون استفاده شد. با توجه به یافته های آماری طحواره های ناسازگار اولیه به صورت مثبت با اضطراب فرزندان آنان رابطه دارد. حوزه های بریدگی و محدودیت های مختل از طحواره های ناسازگار اولیه با اضطراب فرزندان رابطه مثبت دارد.

کلمات کلیدی: طرحواره های ناسازگار اولیه، اضطراب.

مقدمه

اضطراب شایعترین مشکل بالینی دوران کودکی و نوجوانی است و تقریباً ۵ درصد از کودکان ملاک های تشخیصی اختلالات اضطرابی را در طول دروان کودکی خود تجربه می کنند و بیش از ۲۰ درصد از افراد قبل از ۱۶ سالگی دارای مشکلات بالینی اضطرابی هستند (چابانی^۱ و همکاران، ۲۰۲۱). شاید بتوان اضطراب را به عنوان احساس رنج آوری که با یک موقعیت ضربه آمیز کنونی یا با انتظار خطری که به شیء نامعین وابسته است، تعریف کرد. در واقع، به جز در پاره ای از نظریه های رفتاری نگر، از اصطلاح اضطراب معمولاً معنای وسیع تر از آنچه با تجربه های رنج آور فرد مرتبط است، استنباط می شود. به عبارت دیگر، اضطراب مستلزم مفهوم نا ایمنی یا تهدیدی است که فرد منبع آن را به وضوح درک نمی کند (دادستان، ۱۴۰۰).

'Chaabane

بررسی‌ها نشان داده است که علائم اضطراب و افسردگی در کودکانی که والدین آنها سطح استرس بالاتری را گزارش کرده بودند بیشتر می‌باشد (اورگیلز آموروس و همکاران، ۲۰۲۱). والدین نیازهای بیولوژیکی، جسمانی، و سلامتی فرزندان را تأمین می‌کنند، بهزیستی کودکان را بهبود می‌بخشند و از بیمار شدن آنان پیشگیری می‌کنند (لیپولد و همکاران، ۲۰۱۶). خانواده اولین پایه‌گذار شخصیت، ارزشها و معیارهای فکری است و والدین نقش مهمی در سلامت روان فرزندان دارند (نصرتی و طاووسی محترم، ۱۳۹۹). آنها با فرزندان تعامل اجتماعی دارند، به کودکان کمک می‌کنند تا عاطفه، احساسات، و اخلاقیات را تنظیم کنند و مبادلات بین فردیشان را مدیریت، نظارت و تعدیل کنند، و روابط پایدار و معناداری را شکل دهند (بوده و همکاران، ۲۰۱۶).

اگرچه تولد یک نوزاد از لذتبخش‌ترین اتفاقات زندگی هر پدر و مادری است، اما والد بودن مسئولیت‌های جدید و نقشی متفاوت را برای فرد به ارمغان می‌آورد. این مسئولیت‌های جدید به خودی خود برای والدین استرس‌زاست و گاهی ممکن است در ایفای نقش والدگری خویش احساس ناکارآمدی کنند (روله و همکاران، ۲۰۱۷). نتایج تحقیقات حاکی از اهمیت رابطه طحواره‌های ناسازگار اولیه مادران با روابط آنها با کودک‌شان دارد (زارع و قمری، ۱۳۹۵).

طحواره ناسازگار اولیه ساختارهای شناختی و مجموعه فرآیندهایی هستند که رفتارهای ما را با ارائه فیلتر کردن و درمان اطلاعات هدایت می‌کنند (سملالی و همکاران، ۲۰۱۸). طرح‌واره‌ها موجب سوگیری در تفسیرهای فرد از رویدادها شده و این سوگیری‌ها خود را به صورت نگرش‌های تحریف شده، گمانه‌های نادرست، اهداف و چشم‌داشت‌های غیر واقع‌بینانه نشان می‌دهند، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، الگوها یا درون‌مایه‌های عمیق و فراگیری هستند که به رابطه‌ی فرد با خود یا دیگران ارتباط دارند و به شدت ناکارآمد هستند (یانگ، کلوسکو و ویشار^۱ ترجمه حمید پور و اندوز، ۱۴۰۲). طحواره‌های ناسازگار اولیه به ریشه اعتقادات منفی عمیق در مورد خود دیگران و جهان اشاره دارند که ممکن است در طی سالهای اول زندگی پرورش یافته باشد (ویرژیل^۲، ۲۰۱۱).

یانگ مجموعه‌ای از طرح‌واره‌ها را گردآوری نموده که به آنها طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه می‌گویند. یانگ این طرح‌واره‌ها را به شرح ذیل می‌نامد: ۱- ره‌اشدگی ۲- بی‌اعتمادی/بدرفتاری ۳- محرومیت هیجانی ۴- نارسایی/بی‌مهری ۵- گوشه‌گیری اجتماعی/بیگانگی ۶-

^۱Orgilés Amorós

^۲Lippold, M.A

^۳Bode

^۴Rollè

^۵Semlali

^۶Young, Closco, Wishar

^۷Virgil

وابستگی/ بی‌کفایتی عملی ۷- آسیب‌پذیری نسبت به زیان یا بیماری ۸- گرفتاری ۹- شکست پیشرفت ۱۰- استحقاق/ بزرگ‌منشی ۱۱- خویش‌ن‌داری و خودانضباطی ناکافی ۱۲- اطاعت: احساس اجبار نسبت به واگذاری افراطی کنترل خود به دیگران، ۱۳- ایثار: تمرکز افراطی بر ارضای نیازهای دیگران در زندگی روزمره، ۱۴- تاییدجویی/ جلب توجه، ۱۵- نگرانی/ بدبینی: تمرکز عمیق بر جنبه‌های منفی زندگی، ۱۶- بازداری هیجانی: بازداری افراطی رفتاری، احساسات و ارتباطات خودانگیخته، ۱۷- معیارهای سرسختانه: کوشش بسیار کند، ۱۸- خودتنبیهی (بانگ و همکاران، ۱۴۰۲). طرح‌واره‌ها نیز بنیادهای شناختی فرد را تشکیل داده و می‌توانند رفتارهای فرد را شکل داده و به آن سمت و سو دهند، لذا می‌توان بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه به عنوان بخش زیرین و سخت شناخت‌های افراد که اغلب در دوره‌های تحولی رشد شکل گرفته‌اند، با رفتارهای ناسازگارانه در مقاطع بعدی رشد افراد، رابطه برقرار نمود (ولبرگ، بریت، بوسمانز، راسل و همکاران، ۲۰۱۰).

در واقع طرح‌واره‌ها حاصل گفتگوی والدین با کودک هستند که به تدریج در ذهن او جای گرفته‌اند و هم اکنون به گونه‌ای نظام مند، اما نا کارآمد، زندگی وی را زیر سیطره خود گرفته‌اند (اخوان اشرفیه، ۱۴۰۰). کلمه طرح‌واره در حوزه‌های پژوهشی مختلفی به کار برده شده است طرح‌واره به طور کلی به عنوان ساختار، قالب، یا چهارچوب تعریف می‌شود. واژه طرح‌واره در روانشناسی و به طور گسترده‌تر در حوزه شناختی تاریخچه‌ای غنی و برجسته دارد. در حوزه رشد شناختی طرح‌واره را به صورت قالبی در نظر می‌گیرند که بر اساس واقعیت یا تجربه شکل می‌گیرد تا به افراد کمک کند تجارب خود را تبیین کنند. علاوه بر این ادراک از طریق طرح‌واره واسطه‌مندی می‌شود و پاسخ‌های افراد نیز توسط طرح‌واره جهت پیدا می‌کند. به عبارت دیگر طرح کلی از عناصر برجسته یک واقعه را طرح‌واره می‌گویند (جمشیدی، ۱۳۹۸).

ویژگی مهم طرح‌واره‌ها از نظر یانگ این است که الگوها یا درونمایه‌های عمیق و فراگیری هستند، از خاطرات، هیجان‌ها و احساسات بدنی تشکیل شده‌اند، در دوران کودکی یا نوجوانی شکل گرفته‌اند در سیر زندگی تداوم دارند درباره خود و رابطه با دیگران هستند و در عین حال به شدت ناکارآمدند. بنابراین رفتارها از طرح‌واره‌ها نشأت می‌گیرند ولی بخشی از طرح‌واره‌ها محسوب نمی‌شوند (اخوان اشرفیه، ۱۴۰۰).

در تحقیقات پیشین زارع و قمری (۱۳۹۵) نشان دادند که طرح‌واره ناسازگار اولیه مادران حدود ۱۳ درصد از واریانس اضطراب آشکار و حدود ۱۴ درصد از واریانس اضطراب پنهان فرزندان را تبیین می‌کنند. از بین مولفه‌های طرح‌واره‌های

ناسازگار اولیه تنها بازداری هیجانی در این پیش بینی سهم دارد. نقوی و همکاران (۱۴۰۱) نشان داد بین طرحواره های محدودیت های مختل مادران با اضطراب، خودگردانی و عملکرد مختل با وسواس فکری-عملی، طرحواره جهت مندی با اضطراب فراگیر و حمله هراس، بین طرحواره بازداری با اضطراب اجتماعی و حمله هراس، بین محدودیت های مختل با اضطراب جدایی، اضطراب فراگیر، اضطراب اجتماعی، حمله هراس فرزندان رابطه معنادار وجود دارد. در تحقیق حاضر محقق در نظر دارد رابطه طرحواره های ناسازگار اولیه مادران با اضطراب فرزندان را مورد بررسی قرار دهد.

روش تحقیق

روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری این تحقیق شامل تمامی دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان تهران و مادران آنان است که در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ مشغول به تحصیل بودند. به صورت در دسترس ۳۱۰ نفر از دانش آموزان و مادران آنان به عنوان نمونه انتخاب شدند و مادران به پرسشنامه طرحواره های ناسازگار اولیه یانگ و براون و فرزندان آنان به پرسشنامه اضطراب اسپنس و همکاران پاسخ دادند. تحلیل داده ها به روش رگرسیون صورت گرفت.

پرسشنامه اضطراب اسپنس (۱۹۹۹)

این پرسش نامه توسط اسپنس (۱۹۹۹) برای ارزیابی نشانه های اضطراب در کودکان در جمعیت عمومی ساخته شد. این مقیاس شامل ۳۸ گویه می باشد که سوالات در یک مقیاس لیکرت (هرگز، گاهی اوقات، بیشتر اوقات، همیشه) پاسخ داده می شوند و پاسخ ها به ترتیب از ۰ (هرگز) تا ۳ (همیشه) نمره گذاری می شوند. برای نمره گذاری این مقیاس پاسخ ها از ۰ (هرگز) تا ۳ (همیشه) نمره گذاری می شوند به طوریکه حداکثر نمره ۱۱۴ و حداقل نمره ۰ است. علاوه بر زیر مقیاس ها این پرسش نامه یک نمره کل که معرف اضطراب به صورت کلی است نیز به دست می دهد که قابل کاربرد است. استفاده از نمره کلی مقیاس به عنوان شاخصی از اضطراب کلی کودک می تواند مفید باشد. این پرسش نامه برای دامنه سنی ۳ تا ۱۷ سال به کار گرفته شده است. روایی و پایایی این مقیاس توسط ناپاتا^۱ و همکاران (۲۰۰۳) مورد ارزیابی قرار گرفته است. آن ها روایی افتراقی مقیاس ها را خوب گزارش کردند و همچنین در تحلیل عاملی یک مدل با ۵ عامل همبسته و اضطراب فراگیر به

^۱Napata

عنوان عامل برتر نسبت ۵ عامل دیگر، داده‌ها را به شکل بهتری توصیف می‌کند. میزان موافقت بین والد-فرزند در گروه اضطرابی در دامنه‌ای از ۰/۴۱ تا ۰/۶۶ و در گروه کنترل ۰/۲۳ تا ۰/۶۰ گزارش شد. آلفای کرونباخ و ضریب همبستگی اسپیرمن-برون برای گروه اضطرابی به ترتیب برای زیر مقیاس‌ها به شرح زیر است. اضطراب جدایی ۰/۷۶ (۰/۹۱)، اضطراب اجتماعی ۰/۷۷ (۰/۹۲)، اضطراب فراگیر ۰/۷۵ (۰/۹۱)، هراس و آگروفوبیا ۰/۸۱ (۰/۹۲)، وسواس فکری-عملی ۰/۷۸ (۰/۹۲)، ترس از جراحت بدنی ۰/۶۱ (۰/۸۳) و برای گروه کنترل (بهنجار) به ترتیب اضطراب جدایی ۰/۷۴ (۰/۹۰)، اضطراب اجتماعی ۰/۷۴ (۰/۹۰)، اضطراب فراگیر ۰/۶۵ (۰/۸۵)، هراس و آگروفوبیا ۰/۶۱ (۰/۸۰)، وسواس فکری-عملی ۰/۷۴ (۰/۹۰)، ترس از جراحت بدنی ۰/۵۸ (۰/۸۱). ضریب همسانی درونی برای زیرمقیاس‌ها در هر دو گروه نرمال و اضطرابی معنادار بود و برای بیشتر زیرمقیاس‌ها عالی بود (ناپاتا و همکاران، ۲۰۰۳).

پرسشنامه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه (۹۰ سوالی) (YSQ-SF)

این پرسشنامه توسط یانگ و براون (۱۹۹۴) طراحی شد، به منظور ساختن آزمونی کوتاه‌تر، فرم کوتاه پرسشنامه در سال ۱۹۹۸ طراحی شد (یانگ و همکاران، ۱۹۹۸). این فرم کوتاه دارای ۹۰ ماده (۵ حیطه و ۱۸ طرح‌واره) است. هر پرسش بر یک مقیاس ۶ درجه‌ای نمره‌گذاری می‌شود (نمره ۱ برای کاملاً نادرست و نمره ۶ برای کاملاً درست). در این پرسشنامه هر ۵ پرسش یک طرح‌واره را می‌سنجد. این پنج سؤال، سؤالاتی هستند که در فرم بلند پرسشنامه طرح‌واره یانگ بیشترین بار تحلیل عاملی را داشته‌اند (اسمیت^۲، اجونز^۴، یانگ و تلچ^۵، ۱۹۹۴).

۱. طرح‌واره‌ی «رهاشدگی/بی‌ثباتی» (AB)

۲. طرح‌واره‌ی «بی‌اعتمادی/بدرفتاری» (MA)

۳. طرح‌واره‌ی «محرومیت هیجانی» (ED)

۴. طرح‌واره‌ی «نقص/شرم» (DS)

۵. طرح‌واره‌ی «انزوای اجتماعی/بیگانگی» (SI)

حیطه‌ی دو: خودگردانی و عملکرد مختل

¹ Young Schema Questionnaire-Short Form.

¹ Brown 2

¹ Smith 3

¹ Jones 4

¹ Thlech 5

۶. طرح‌واره‌ی «وابستگی/بی‌کفایتی» (DI)

۷. طرح‌واره‌ی «آسیب‌پذیری نسبت به ضرر یا بیماری» (VH)

۸. طرح‌واره‌ی «خود رشدنیافته/گرفتار» (EU)

۹. طرح‌واره‌ی «شکست» (FA)

حیطه‌ی سه: محدودیت‌های مختل

۱۰. طرح‌واره‌ی «استحقاق/بزرگ‌منشی» (ET)

۱۱. طرح‌واره‌ی «خویش‌داری/خود-انضباطی ناکافی» (IS)

حیطه‌ی چهارم: دیگر-جهت‌مندی

۱۲. طرح‌واره‌ی «اطاعت» (SB)

۱۳. طرح‌واره‌ی «ایثار (خود-قربانی کردن)» (SS)

۱۴. طرح‌واره‌ی «پذیرش‌جویی/جلب توجه» (AS)

حیطه‌ی پنجم: گوش به زنگی بیش از حد و بازداری

۱۵. طرح‌واره‌ی «منفی‌گرایی/بدبینی» (NP)

۱۶. طرح‌واره‌ی «بازداری هیجانی» (EI)

۱۷. طرح‌واره‌ی «معیارهای سرسختانه/عیب‌جویی افراطی» (US)

۱۸. طرح‌واره‌ی «تنبیه» (PU)

در ایران علاوه بر هنجاریابی فرم کوتاه ویرایش اول (فرم ۷۵ سوالی) توسط آهی و بشارت (۱۳۸۶)، فرم جدید ویرایش سوم (فرم کوتاه ۹۰ سوالی) که در این تحقیق استفاده شده، توسط یوسفی، اعتمادی، بهرامی و همکاران (۱۳۸۷) روایی و اعتبار پرسشنامه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه بر روی یک نمونه ۵۷۹ نفری در دو مرحله (مرحله اول ۳۹۴ و مرحله دوم ۱۸۵) بررسی شد. در این بررسی اعتبار پرسشنامه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با استفاده از دو روش آلفای کرونباخ و دو نیمه کردن در کل نمونه به ترتیب (۰/۹۱ و ۰/۸۶)، در دختران (۰/۸۷ و ۰/۸۴) و در پسران (۰/۸۴ و ۰/۸۱) بود (یوسفی، اعتمادی، بهرامی و همکاران، ۱۳۸۷).

یافته های آماری

آمارهای توصیفی شامل میانگین، انحراف معیار، کمینه و بیشینه مربوط به هر یک از متغیرهای مورد بحث در تحقیق است که در ادامه مورد بحث قرار می گیرد.

جدول ۱- آماره های توصیفی

متغیر	تعداد	کمینه	بیشینه	میانگین	انحراف معیار
گرایش به اعتیاد	310	64	127	90.98	8.928
بریدگی	310	14	59	40.13	8.334
خودگردانی	310	20	56	37.95	6.744
محدودیت	310	17	63	40.39	7.675
دیگر جهت مندی	310	20	57	38.41	6.845
گوش به زنگی	310	20	70	44.56	8.645
طرحواره ها	310	143	252	201.44	18.870
اضطراب	310	5	81	31.96	16.248

میانگین و انحراف معیار گرایش به اعتیاد، طرحواره های ناسازگار اولیه و حوزه های آن (بریدگی-طرد، خودگردانی مختل، محدودیت های مختل، دیگرجهت مندی و گوش به زنگی بیش از حد) و اضطراب در جدول فوق ملاحظه می شود.

برای آزمون فرضیه وجود رابطه طرحواره های ناسازگار اولیه مادران با اضطراب فرزندان از روش رگرسیون استفاده شد.

جدول ۲- خلاصه مدل رگرسیون

ضریب همبستگی (R)	ضریب تعیین (R^2)	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای استاندارد تخمین	آماره دوربین واتسون
.282	0.079	0.073	8.594	1.925

در جدول به ترتیب ضریب همبستگی چندگانه (R)، ضریب تعیین (R^2)، ضریب تعیین تعدیل شده، خطای معیار تعیین و آماره دوربین واتسون ارایه شده است. مقدار مربوط به R^2 یا ضریب تعیین برابر با ۰/۰۷۹ است که نشان می‌دهد که ۷/۹ درصد تغییرات اضطراب فرزندان به وسیله متغیرهای مدل تبیین می‌شود. در ستون آخر میزان آماره دوربین واتسون ۱/۹۲۵ می‌باشد که نشان می‌دهد نتیجه یک مشاهده تأثیری بر نتیجه مشاهدات دیگر نداشته و رگرسیون معتبر است. در رگرسیون، ممکن است با مشکل مستقل نبودن خطاها برخورد کنیم به این نوع ارتباط در داده‌ها خودهمبستگی می‌گویند. در صورت وجود خودهمبستگی در خطاها نمی‌توان از رگرسیون خطی استفاده کرد. اگر این آماره بین ۱/۵ تا ۲/۵ باشد جای هیچ نگرانی نیست.

جدول ۳- آنالیز واریانس

مدل	درجه آزادی	F	سطح معناداری
رگرسیون	۵	۱۳/۲۲۶	۰/۰۰۱

جدول فوق به منظور بررسی وجود رابطه خطی بین متغیرهای پیش‌بین و ملاک است. در اینجا سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱ است بنابراین با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان گفت که طرحواره‌های ناسازگار اولیه مادران با اضطراب فرزندان رابطه معناداری دارد.

جدول ۴- ضرایب رگرسیون

مدل	ضرایب استاندارد نشده	ضرایب استاندارد شده	t	سطح معناداری
	B	خطای معیار	بتا	
مقدار ثابت	70.765	5.240	13.505	0.000
-بریدگی	0.234	0.058	4.008	0.000
-خودگردانی	-0.036	0.072	-0.502	0.616

0.000	3.907	0.214	0.064	0.249	-محدودیت
0.459	-0.742	-0.040	0.071	-0.052	-دیگر جهت مندی
0.096	1.669	0.091	0.056	0.094	-گوش به زنگی

با توجه به سطح معناداری که در خصوص ضرایب طرحواره‌های حوزه بریدگی و محدودیت کوچکتر از ۰/۰۵ است، طرحواره‌های حوزه بریدگی و محدودیت با اطمینان ۹۵ درصد پیش‌بینی‌کننده اضطراب فرزندان است. در ستون t هرچه مقدار قدرمطلق آن بیشتر باشد رابطه قویتر متغیر وابسته و متغیر مستقل را نشان می‌دهد که جدول نشان می‌دهد طرحواره‌های حوزه بریدگی قدرت پیش‌بینی‌کنندگی بیشتری دارد. بر اساس ضرایب بتا در طرحواره‌های حوزه بریدگی و محدودیت با علامت مثبت، هرچه طرحواره‌های ناسازگار اولیه حوزه بریدگی و محدودیت بیشتر باشد اضطراب فرزندان بالاتر است.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های مطالعه حاضر نشان می‌دهد، با توجه به نتایج تحقیق بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه مادران با اضطراب فرزندان رابطه مثبت وجود دارد. نتایج با یافته‌های زارع و قمری (۱۳۹۵) و نقوی و همکاران (۱۴۰۱) همسو بود. در تبیین نتایج می‌توان گفت طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه الگوهای هیجانی و شناختی خود آسیب‌رسانی هستند که در ابتدای رشد و تحول در ذهن جای گرفته‌اند و در سیر زندگی تکرار می‌شوند. به باور یانگ، طرحواره‌های غیر انطباقی اولیه ساختارهای عمیقی، شامل باورهایی درباره خود، دیگران و محیط هستند که از ارضاء نشدن نیازهای اولیه به ویژه نیازهای هیجانی در دوران کودکی سرچشمه می‌گیرند. این طرحواره‌ها، اطلاعات مربوط به رابطه بین فرد و محیط را تحریف و افکار خودکار منفی را فعال می‌کنند و در نهایت نگرش‌ها و پردازش شناختی نابهنجار را در پی دارند. اگرچه فرد می‌داند که طرحواره خاصی منجر به ناراحتی در وی می‌گردد، اما با آن طرح‌واره راحت است و به همین دلیل فرد تلاشی برای تغییر آن نمی‌کند. طرحواره‌های ناسازگار اولیه مکانیسم‌های ناکارآمدی هستند که به صورت مستقیم یا غیرمستقیم به پریشانی روانشناختی می‌انجامند. یانگ معتقد است هر کدام از علائم آسیب‌شناسی روانی با یک تعداد بیشتری از طرحواره‌های اولیه مرتبط است. بر این اساس طرح‌واره‌ها قویترین پیش‌بینی‌کننده‌های علائم روانی نظیر اضطراب می‌باشند و شکل‌گیری طرحواره‌ها در مادران می‌تواند به بروز اضطراب در فرزندان آنان دامن بزند.

بنابراین توجه به طرحواره‌های ناسازگار اولیه مادران دانش‌آموزان می‌تواند نتایجی چون کاهش اضطراب فرزندان آنان به بار آورد که پیشنهاد می‌شود در برنامه‌های آموزش و پرورش، جلساتی با مادران جهت بهبود طرحواره‌های ناسازگار اولیه آنان در نظر گرفته شود. همچنین از محدودیت‌های تحقیق این است که روش تحقیق توصیفی می‌باشد و متغیرهای کنترل نشده زیادی مانند شرایط فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی نتایج پژوهش را تحت تأثیر قرار دهد.

منابع

- اخوان اشرفیه، معصومه. (۱۴۰۰). اثر بخشی طرحواره درمانی بر استعداد و گرایش به اعتیاد و طرحواره‌های ناسازگار اولیه پسران ۱۸-۱۴ سال بد سرپرست و بی‌سرپرست. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد ملارد، دانشکده علوم انسانی.
- جمشیدی، صفورا. (۱۳۹۸). نقش طرح‌واره‌های هیجانی در پیش‌بینی خطر عود به اعتیاد با میانجی‌گری امید به زندگی، رضایت از زندگی و حمایت اجتماعی ادراک‌شده. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی
- دادستان، پریرخ. (۱۴۰۰). روان‌شناسی مرضی تحولی (از کودکی تا بزرگسالی). تهران، انتشارات سمت.
- زارع سلطانی، اکرم، و قمری، محمد. (۱۳۹۵). رابطه طرحواره‌های ناسازگار اولیه مادران با اضطراب آشکار و پنهان دانش‌آموزان دختر ابتدایی. زن و مطالعات خانواده، ۹(۳۳)، ۴۵-۶۲.
- نصرتی، مریم و طاوسی محترم، نعمت. (۱۳۹۹). اثربخشی بازی‌درمانگری مبتنی بر رابطه والد-کودک بر تعارض والد-کودک و خودکارآمدی والدگری مادران. سنجش و پژوهش در مشاوره و روانشناسی کاربردی. ۲(۱) ۱۰۴-۸۷.
- نقوی، مریم و نقوی، مهسا و حسام، فاطمه. (۱۴۰۱). بررسی رابطه طرحواره ناکارآمد والدین با اضطراب، افسردگی و پرخاشگری دانش‌آموزان ابتدایی شهر گرگان، دهمین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، تهران.
- یانگ، جفری؛ کلوکسو، ژانت و ویشار، مارجوری. (۱۴۰۲). طرحواره درمانی. ترجمه حسن حمیدپورو زهرا اندوز. انتشارات ارجمند.

- Bode, A.A., George, M.W., Weist, M.D. Stephan S.H., Lever, N & Youngstrom E.A. (2016). The impact of parent empowerment in children's mental health services on parenting stress. Journal of Child and Family Studies, 25(10): 3044 - 3055. doi:10.1007/s10826 -016 - 0462 - 1

- Chaabane S, Chaabna K, Bhagat S, Abraham A, Doraiswamy S, Mamtani R, et al.(2021). Perceived stress, stressors, and coping strategies among nursing students in the Middle East and North Africa: an overview of systematic reviews. System Rev.10:136.
- Lippold, M.A., Davis, K.D., Lawson, K.M. & McHale, SM. (2016) Day -to -day consistency in positive parent–child interactions and youth well -Being. Journal of Child and Family Studies, 25(12): 3584 -3592. doi:10.1007/s10826 -016 -0502 – x
- Orgilés Amorós, M., Espada Sánchez, J. P., Delvecchio, E., Francisco, R., Mazzeschi, C., Pedro, M., & Morales Sabuco, A. (2021). Anxiety and depressive symptoms in children and adolescents during COVID-19 pandemic: A transcultural approach. Psicothema.
- Rollè, L., Prino, L. E., Sechi, C., Vismara, L., Neri, E., Polizzi, C., ... Brustia, P. (2017). Parenting stress, mental health, dyadic adjustment: A structure equation model. Frontiers in Psychology, 8, 839. doi:10.3389/fpsyg.2017.00839
- Semlali Wafae, I., Tarik, G., Ahmed, A., Fatima-Zahrae, A., Khadija, K., & Khaoula, M. (2018). Measurement of early maladaptive schemas in heroin addicts treated with methadone in north of Morocco. European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education, 8(3), 185-196.
- Virgil Zeigler-Hill, V., Z., Green, B., A., Arnau, R., C., Sisemore, T., B., & Myers, E. M. (2011). Trouble ahead, trouble behind: Narcissism and early maladaptive schemas. Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry.42, 96-103.
- Vlierberghe LV, Braet C, Bosmans G, Rosseel Y, Bogels S. Maladaptive schemas and psychopathology: On the utility of Young's schema theory in youth. Cogn Ther Res 2010; 34: 316-32.